

CYNGOR SIR YNYS MON	
Pwyllgor:	Pwyllgor Safonau
Dyddiad:	22 Ionawr 2026
Teitl yr adroddiad:	Diweddariad Gwasanaethau Democrataidd
Pwrpas yr adroddiad:	Diweddaru'r Pwyllgor ar waith llywodraethu a chefnogi y gwasanaeth.
Awdur:	Dyfan Sion, Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Cefndir

1. Mae'r adroddiad hwn yn rhoi diweddariad i'r Pwyllgor ar waith y gwasanaeth democrataidd mewn perthynas a llywodraethiant a chefnogaeth aelodau.

Adroddiadau Blynyddol Aelodau Etholedig

2. Derbyniwyd 23 (66%) adroddiad blynyddol aelod etholedig ar gyfer 2024/25. Mae hyn yn is na'r 26 a dderbyniwyd ar gyfer 23/24. Er hynny, mae'r ganran o adroddiadau a dderbyniwyd yn cymharu'n ffafriol gyda cynghorau eraill ar draws y gogledd. Mae'n bwysig nodi hefyd nad oes gofyn statudol ar aelodau i ddychwelyd adroddiad.
3. Byddwn yn cychwyn y broses o atgoffa aelodau o'r angen i ddarparu adroddiad ar gyfer 25/26 yn fuan. Byddwn hefyd yn rhannu templed a chyfarwyddiadau ar gyfer cwblhau'r adroddiad ac yn dilyn hynny i fyny gyda negeseuon atgoffa rheolaidd. Bydd gofyn i'r adroddiadau gael eu cwblhau a'u dychwelyd erbyn diwedd mis Mai.

Cofrestr datgan diddordeb

4. Caiff aelodau eu hatgoffa o'r angen i ddiweddaru eu cofrestrau o fewn 28 diwrnod gwaith i unrhyw newid mewn amgylchiadau.
5. Anfonwyd y neges atgoffa ddiweddaraf i'r aelodau ar 13 Ionawr. Roedd yn cynnwys cyfarwyddiadau ar gyfer diweddaru'r gofrestr ar-lein ac yn cynnig yr opsiwn i gysylltu gyda swyddogion os am gymorth pellach.

Sgyrsiau datblygu blynyddol a chofnodion hyfforddiant

6. Caiff diweddariadau ar hyfforddiant aelodau eu hanfon at arweinyddion grŵp perthnasol yn rheolaidd. Mae hynny'n fodd o fonitro presenoldeb mewn hyfforddiant, a hyfforddiant mandadol yn benodol. Mae'r lefelau cwblhau hyfforddiant mandadol wedi gwella dros y misoedd diwethaf yn sgil ymdrechion y tim dysgu a datblygu a'r gwasanaeth democrataidd.
7. Mae proses "sgwrs flynyddol" mewn lle ar gyfer arweinyddion grŵp a'u haelodau. Trefniant ydi hwn i alluogi arweinydd grŵp i drafod datblygiad yr aelod dan sylw ac unrhyw faterion eraill perthnasol fel llesiant ac hyfforddiant. Byddwn yn rhannu templed sgwrs flynyddol 25/26 gyda arweinyddion grŵp diwedd Chwefror.
8. Mae cynnwys y sgysiau yn gyfrinachol rhwng yr arweinydd a'r aelod, ond gofynnwn i'r arweinyddion rannu unrhyw wybodaeth am ofynion hyfforddiant sy'n codi o'r sgysiau fel bod modd eu cynnwys yng nghynlluniau hyfforddi a datblygu'r Cyngor.

Ymgysylltu

9. Fe wnaeth y gwasanaeth ymgysylltu gyda aelodau etholedig ac aelodau lleyg ar amseroedd cyfarfodydd y Cyngor yn ystod haf 2025. Ar y cyfan roedd aelodau yn fodlon gyda'r trefniadau. Trafodwyd y canlyniadau a chytuno ar ffordd ymlaen yng nghyfarfod y Pwyllgor Democrataidd ym mis Tachwedd.
10. Cafodd sesiwn "galw i mewn" ei beilota gyda'r Bwrdd Iechyd ym mis Tachwedd. Trefnwyd bod rhai o uwch swyddogion rhanbarthol y Bwrdd Iechyd ar gael i glywed pryderon ac ateb cwestiynau aelodau. Roedd yn sesiwn agored ac anffurfiol ac mae'r adborth wedi bod yn gadarnhaol. Yn sgil hynny byddwn yn trefnu sesiwn arall yn ystod 2026.
11. Mae disgyblion blwyddyn 6 ysgolion cynradd yr Ynys wedi cael gwahoddiad i ymweld a'r Siambr a chael sesiynau cwestiwn ac ateb gyda aelodau. Ymwelodd 4 ysgol gyda'r Cyngor yn 2025 ac mae trefniadau i wahodd rhagor o ysgolion yn 2026.

Etholiadau

12. Mae'r tim etholiadau yn y gwasanaeth yn gweithredu amserlen statudol ar gyfer cynnal is-etholiad Ynys Gybi ar 5 Chwefror, ac mae gwaith paratoi wedi dechrau ar gyfer etholiadau Senedd Cymru ym mis Mai 2026.
13. Bydd adolygiad cymunedol o drefniadau etholiadau cynghorau tref a chymuned yn cychwyn yn hwyrach ym mis Ionawr. Fel rhan o'r adolygiad, byddwn yn ystyried os ydi niferoedd y ward etholiadol a nifer yr aelodau ar gynghorau tref a chymuned yn addas. Mae'n arfer da cynnal arolwg cyn etholiadau lleol 2027.

Argymhelliad

14. Gofynnir i'r Pwyllgor nodi cynnwys yr adroddiad.